

VRIJEDNA STUDIJA O BOŠNJAČKOJ EMIGRACIJI NA AMERIČKI NAČIN

Dr. Agić Senad, Imigracija i asimilacija (iskustvo bosanskih muslimana u Chicagu), Fakultet islamskih nauka i El-Kalem, Sarajevo, 2005.

Posljednja dva stoljeća mogu se okarakterizirati periodom nestabilnosti i čestih promjena društvenih i državnih uređenja na području BiH i onih dijelova Balkana u kojima u znatnom broju živi bošnjačko stanovništvo, posebno u Sandžaku. Stoga su česti ratovi, političke i ekonomske krize prouzročili iseljavanje znatnog broja bošnjačkog stanovništva iz tih područja.

Početak 20. stoljeća obilježen je velikim odlaskom stanovništva iz svih dijelova Evrope u Ameriku. Tako je iseljavanje stanovništva i iz Bosne i Hercegovine u Ameriku u to vrijeme predstavljalo normalnu društvenu pojavu koja je bila karakteristika svih evropskih zemalja. Nikada nije utvrđeno koliko se Bošnjaka tada iselilo u Ameriku. Zna se da ih se najviše iselilo iz istočne Hercegovine. Vrlo rano, 1906. godine u Chicagu, iseljenici su osnovali prvu muslimansku organizaciju u Americi Džemijetu-l-Hajrije (Muslimansko uzajamno potpomagajuće društvo).

Značajna je iseljenička populacija poslije Drugog svjetskog rata. Neke procjene govore da je u emigraciji izvan BiH ostalo između deset i dvanaest hiljada Bošnjaka. Uglavnom su bili u Austriji, Njemačkoj, Italiji i na Bliskom Istoku, a vremenom su se iselili većinom u SAD, Kanadu i Australiju.

U periodu druge Jugoslavije javili su se novi faktori koji su poticali i intenzivirali dijasporu Bosne i Hercegovine. Razlozi su bili ekonomske, političke i demografske prirode. Treba istaći da su zapadnoevropske zemlje, SAD, Kanada i Australija nakon Drugog svjetskog rata počele sve više privlačiti kvalificiran i školovan kadar.

Međutim, većinu su i dalje činili obični radnici koji su radili najteže poslove u zemljama u koje su se useljavali.

U toku agresije na BiH 1992.-1995. i u postratnom periodu iselio se veliki broj Bošnjaka. U posljednjih petnaest godina iz BiH se iseljavaju stanovnici iz svih slojeva društva, a posebno je povećan broj iseljavanja mladih i obrazovanih ljudi. U tom periodu važnu ulogu ima dijasporalna zajednica u SAD-u. Dijasporalne zajednice u pravilu su snažne samo onda kad su snažne njihove matične države. U slučaju bosanskohercegovačke dijaspore, a posebno bošnjačke dijaspore, država gotovo da nema nikakve programe za jačanje kulturnih, obrazovnih i ekonomskih programa koji bi osnažili veze između BiH i njene dijaspore. Ne postoje čak ni relevantni podaci koliko naših građana živi izvan domovine. Stoga je uloga Islamske zajednice neprocjenjivo važna za ukupno funkcioniranje bošnjačke dijaspore.

Grad Chicago ima posebnu ulogu u bošnjačkoj dijaspori. Muharem Zulfić napisao je knjigu *Stotinu godina Bošnjaka u Chicagu*. Valja spomenuti da je rahmetli Čamil Avdić ostavio nekoliko djela na engleskom i bosanskom jeziku koja su nastala u Chicagu.

Knjiga dr. Senada Agića *Imigracija i asimilacija (iskustvo Bosanskih muslimana u Chicagu)*, u izvornoj verziji na engleskom jeziku, nastalo je također u Chicagu. Zahvaljujući prijevodu Nedžada Grabusa, imamo ga priliku čitati i na bosanskom jeziku. Ovo djelo predstavlja prvo ozbiljno znanstveno i metodološko istraživanje iz oblasti svekolikog života bošnjačke dijaspore. Mada je istraživanje utemeljeno na iskustvu dijasporalne bošnjačke zajednice u Chicagu, ono vjerovatno odražava gotovo sve probleme i dileme s kojima se susreće većina bošnjačkih zajednica u američkom društvu. Dr. Agić je u svome radu pokazao izvanredno poznavanje i uvid u teorijska djela koja se bave proučavanjem problema imigracije i imigrantskih zajednica u SAD-u, potkrijepivši to referentnim djelima važnim za tu oblast. Također je važno istaći da je dr. Agić dao značajan doprinos proučavanju historije bošnjačke dijaspore i razvoja obrazovnih i vjerskih programa i institucija u SAD-u. Samo

prije petnaestak godina nije postojalo dovoljno znanja o bosanskim muslimanima među američkom populacijom. To znanje nije bilo prisutno čak ni među mnogim historičarima, koji, nažalost, uopće nisu ni spominjali Bošnjake, iako su oni u Chicagu osnovali vjerovatno i prvu muslimansku organizaciju. Ta činjenica opredijelila je dr. Agića da, prije iznošenja pregleda važnosti bošnjačko-američkog iskustva, podastre kratak pregled useljavanja bosanskih muslimana u Sjevernu Ameriku i predstavi nam kako izgledaju bosanske muslimansko-američke zajednice.

U višestoljetnoj historiji useljavanja u Novi svijet prilično su rijetki slučajevi u kojima imigranti potpuno zaboravljaju svoj maternji jezik, religiju ili kulturu. U mnogim slučajevima religijske i kulturne razlike često su značajnije u njihovom novom domu, u njihovoj dijaspori, nego što su bile prije nego što su došli u svoju novu sredinu. To će biti karakteristika i bošnjačke zajednice, pogotovo na početku useljavanja u Ameriku. Jedan od primjera s kojima nas autor upoznaje jest da je većina prvih useljenika ostala neoženjena budući da nisu mogli pronaći adekvatnog supružnika jer tada u iseljeništvu nije bilo dovoljno žena muslimanki.

U prikazivanju razvoja bosanskog emigrantskog iskustva autor dr. Senad Agić pozabavio se fenomenom imigracije u odnosu na glavni tok američkog društva, odnosno razvojem dvojnih identiteta, kao i definiranjem uloge koju je imala religija u bosanskoj useljeničkoj zajednici. Ustvari, ovaj rad predstavlja izvrstan pregled pojave izgradnje bosansko-američkog identiteta, kao i aktivizma u zajednici i nastojanja useljenika da otvoreno zadobiju poštovanje i priznanje u zemlji svoga novog boravišta. K tome, ova studija je dala procjenu uspjeha i neuspjeha bosanskih useljenika i njihove djece da prilagode svoje religijske institucije američkom okruženju, ali je i pokazala kako je to dovelo do snažne interakcije sa dobro organiziranim religijskim zajednicama. Autor dolazi do zaključka da su religijske institucije koje su sagradili, prilagodili i transformirali Bosanaci-Amerikanci postale svijet za sebe, gdje su odnosi bili oblikovani unutar zajednice – između muškaraca i žena,

roditelja i djece, došla» i starosjedilaca. Ova studija je sigurno zanimljiva svakome ko se zanima za istočnoevropsko-američke studije i općenito za studij o američkim imigrantima.

Prema popisu iz 2000. godine, bilo je oko četrdeset hiljada ljudi u Chicagu koji su se izjasnili da imaju bosansko porijeklo ili da govore bosanski kao prvi ili drugi jezik (BFocus Magazine, 2003). Oni su postali značajan dio muslimanskih manjina u Sjevernoj Americi, kao i u Evropi i Australiji. Stoga je ova studija izuzetno važna za razvoj budućih istraživanja iz oblasti svih segmenata života bošnjačke dijaspore.

Studija dr. Senada Agića će označiti prekretnicu u proučavanju bosanske i bošnjačke dijaspore budući da je utemeljena na teorijskom i praktičnom iskustvu autora i potkrijepljena metodološkom i znanstvenom akribijom koja je nužna za ovakvu vrstu djela.

Na kraju, napominjem da Fakultet islamskih nauka u svojim odgojnim i obrazovnim programima mora imati u vidu i dijasporalno djelovanje. U tom pogledu, moramo učiniti mnogo više negoli smo učinili do sada. Ovo djelo dr. Agića, u izdanju Fakulteta islamskih nauka i El-Kalema, pomoći će da se pronađu pravilne smjernice u tim našim nastojanjima.

Dr. Enes KARIĆ

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Haris Cerić i Amel Alić, Temeljna polazišta inkluzivnog obrazovanja, Hijatus, Zenica, 2005.

Inkluzija, odnosno inkluzivno obrazovanje, odavno je postala realnost u mnogim razvijenim zemljama. I u našoj državi je prihvaćen koncept koji u svojoj suštini nosi potrebu da se eliminiira svaki oblik segregacije među učenicima. Ne ulazeći u detalje svega što bi trebalo prethoditi uspješnoj realizaciji inkluzivnog obrazovanja,